

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 177/06-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. júna 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti Dr. M. T., B., zastúpeného advokátom doc. JUDr. Ľ. F., CSc., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 20/04 z 15. decembra 2005, takto

r o z h o d o l :

Základné právo Dr. M. T. na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 20/04 z 15. decembra 2005 p o r u š e n é n e b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 10. apríla 2006 doručené podanie Dr. M. T., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. K., B., označené ako „*Sťažnosť proti porušovaniu ústavného práva na súdnu a inú právnu*

ochranu chráneného ustanovením čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky“. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 14 C 255/97 z 11. marca 2003, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6 Co 129/03 zo 16. októbra 2003 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 20/04 z 15. decembra 2005.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 14 C 255/97 sa ako žalobca domáhal proti doc. PhDr. J. V. (ďalej len „žalovaný v 1. rade“) a proti L. B. (ďalej len „žalovaná v 2. rade“), aby súd nahradil vyhlásenie vôle žalovaného v 1. rade vo vzťahu ku kúpnej zmluve o prevode vlastníckeho práva k bytu z 21. augusta 1997; určil, že uvedená kúpna zmluva je neplatná a uložil žalovanému v 1. rade alebo žalovanej v 2. rade povinnosť vypratať byt.

Okresný súd svojím čiastočným rozsudkom z 10. decembra 1998 č. k. 14 C 255/97-72 určil, že kúpna zmluva z 21. augusta 1997 uzatvorená medzi žalovaným v 1. rade ako predávajúcim a žalovanou v 2. rade ako kupujúcou je neplatná.

Na základe odvolania podaného oboma žalovanými krajský súd rozsudkom z 3. júna 1999 vo veci sp. zn. 18 Co 132/99 čiastočný rozsudok okresného súdu zmenil a žalobu sťažovateľa zamietol.

Na základe dovolania podaného sťažovateľom najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 146/99 z 24. mája 2000 napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí vyslovil právny názor, že zmluvou o budúcej zmluve žalovaný v 1. rade obmedzil dobrovoľne svoje vlastnícke právo, čo vylúčilo nakladanie žalovaného v 1. rade s bytom a ak tento napriek uvedenému previedol byt kúpnu zmluvou na žalovanú v 2. rade, je takýto úkon žalovaného v 1. rade neplatný podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

Následne na to krajský súd uznesením z 30. novembra 2000 vo veci sp. zn. 13 Co 256/2000 čiastočný rozsudok okresného súdu z 10. decembra 1998 č. k. 14 C 255/97-72 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pričom mu uložil povinnosť doplniť dokazovanie z hľadiska ustálenia platnosti zmluvy o budúcej zmluve. Okresný súd po vrátení veci na ďalšie konanie napadnutým rozsudkom sp. zn. 14 C 255/97 z 11. marca 2003 žalobu sťažovateľa zamietol. Na základe sťažovateľom podaného odvolania krajský súd napadnutým rozsudkom sp. zn. 6 Co 129/03 zo 16. októbra 2003 rozsudok okresného súdu z 11. marca 2003 potvrdil ako vecne správny a stotožnil sa aj s jeho odôvodnením.

Vzhľadom na to, že tak ako okresný súd aj krajský súd sa odchyľili od právneho názoru vysloveného v rozhodnutí najvyššieho súdu, podal sťažovateľ proti rozsudku krajského súdu dovolanie. Najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 20/2004 z 15. decembra 2005 potvrdil rozsudok krajského súdu, pričom sa podľa sťažovateľa odchyľil od svojho predchádzajúceho právneho názoru, ktorý vyslovil v tejto veci vo svojom predchádzajúcom rozhodnutí o prv podanom dovolaní. Takýmto postupom sa podľa názoru sťažovateľa odklonil najvyšší súd od princípu právnej istoty, na ktorom je založený každý právny štát a jeho napĺňanie v rámci výkonu súdnictva predstavuje predvídateľnosť rozhodnutí, a tým poskytovanie ochrany právu na súdnu a inú právnu ochranu.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd jeho sťažnosti vyhovel a po vykonanom dokazovaní vydal tento nález:

„1. Právo Dr. M. T. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy SR rozsudkom Okresného súdu Bratislava V. zo dňa 11. 3. 2003, č. k. 14 C 255/1997-236, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. 10. 2003 vo veci sp. zn. 6 Co 129/03 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 12. 2005 vo veci sp. zn. 4 Cdo 20/2004 porušené bolo.

2. Rozsudok Okresného súdu Bratislava V. zo dňa 11. 3. 2003, č. k. 14 C 255/1997-236, rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. 10. 2003 vo veci sp. zn. 6 Co 129/03 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 12. 2005 vo veci sp. zn. 4 Cdo 20/2004 sa zrušujú a vec sa vracia Okresnému súdu Bratislava V. na ďalšie konanie.

3. *Okresný súd Bratislava V., Krajský súd v Bratislave a Najvyšší súd Slovenskej republiky sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť Dr. M. T. trovy konania pred Ústavným súdom SR.*“

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 177/06-17 z 24. mája 2006 ju v časti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu priznaného podľa čl. 46 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 20/04 z 15. decembra 2005 prijal na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu najvyššieho súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľa a predseda najvyššieho súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu najvyššieho súdu o tom, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vo vyjadrení predsedu najvyššieho súdu, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 10. júla 2006, sa okrem iného uvádza:

„Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vytýka..., že Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý rozhodoval v napadnutom rozhodnutí ako dovolací súd postavil svoje rozhodnutie na právnom názore, ktorý je v úplnom rozpore s jeho právnym názorom ním už prv vysloveným v tejto veci (v rozhodnutí z 24. 5. 2000). Takéto rozhodnutie je nepredvídateľné, z právneho

hľadiska plne prekvapujúce do tej miery, že ním bolo zasiahnuté do princípu právnej istoty v oblasti aplikácie práva.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v napadnutom rozhodnutí výslovne uviedol, že nezistil dôvod ustupovať od skôr vysloveného názoru, podľa ktorého dobrovoľné obmedzenie zmluvnej voľnosti vlastníctva bytu (čo do osoby budúceho nadobúdateľa vlastníckeho práva) môže byť podľa § 39 Obč. zákonníka dôvodom neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej s iným nadobúdateľom (než je osoba, v prospech ktorej bol záväzok na budúci prevod práva vlastníkom bytu prevzatý). Tento záver však doplnil v tom smere, že uvedená neplatnosť nemusí byť (a nemôže) nastať bez ďalšieho (teda v každom jednotlivom prípade). Je to preto, že porušenie povinnosti na prevod vlastníckeho práva k bytu konkrétnemu nadobúdateľovi nie je porušením zákonnej povinnosti, ale povinnosti prevzatej zmluvou a ako také nie je spôsobilé privodiť absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy pre rozpor so zákonom či jeho obchádzanie, ale nanajvýš pre rozpor s dobrými mravmi. Rozpor s dobrými mravmi vyžaduje však dôslednú analýzu konania všetkých zainteresovaných účastníkov sporu. Dovolací súd teda čiastočne odchylenie sa od právneho názoru vysloveného v skoršom rozhodnutí náležite odôvodnil, preto ústavnú sťažnosť považujem za neopodstatnenú.“

Ústavný súd zaslal kópiu vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu na zaujatie stanoviska právneho zástupcovi sťažovateľa JUDr. J. K., ktorý ústavnému súdu listom z 9. marca 2007 oznámil, že sťažovateľa už v konaní pred ústavným súdom nezastupuje. Ústavný súd preto 19. marca 2007 vyzval sťažovateľa, aby predložil splnomocnenie pre svoje zastupovanie iným advokátom. Na základe tejto výzvy bol ústavnému súdu 30. apríla 2007 doručený list advokáta doc. JUDr. Ľ. F., CSc., v ktorom oznámil, že v predmetnej veci prevzal právne zastupovanie sťažovateľa, a predložil ústavnému súdu splnomocnenie.

Na tomto základe ústavný súd 7. mája 2007 vyzval nového právneho zástupcu sťažovateľa, aby v určenej lehote predložil ústavnému súdu stanovisko k vyjadreniu predsedu najvyššieho súdu. Právny zástupca sťažovateľa ho doručil faxom 21. mája 2007. V stanovisku sa okrem iného uvádza:

«... Argumentačnú bázu najvyššieho súdu možno heslovito zhrnúť do nasledovného postoja: „Trváme na svojom pôvodnom právnom názore, dopĺňame ho však len o nasledovné.“

V kontexte veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. II. ÚS 177/06 je však postoj (i) vnútorne rozporný, (ii) vo svojej podstate nepravdivý a navyiac (iii) z hľadiska ako hmotného tak procesného celkom explicitne vyvratiteľný. ...

Ako už vyplynulo z doterajších tvrdení sťažovateľa obsiahnutých najmä v sťažnosti, ktorej obsahu sa sťažovateľ naďalej v plnej miere pridrižava, najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 146/99 (ďalej len „prvý rozsudok NS SR“) zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 18 Co 132/99 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Druhým rozsudkom NS SR najvyšší súd obsahovo nadmieru príbuzné rozhodnutie krajského súdu nezrušil, naopak dovolanie sťažovateľa zamietol.

Procesným dôsledkom „doplnenia“ právneho názoru najvyššieho súdu teda bolo, že pokiaľ sťažovateľ v konaní 4 Cdo 146/99 pred najvyšším súdom uspel, v konaní 4 Cdo 20/2004 neuspel. Najvyšší súd vo svojom prvom konaní poskytol ochranu sťažovateľovho práva a naopak, vo svojom druhom konaní mu túto ochranu odoprel.

Najvyšší súd tak urobil ako dovolací súd, po tom čo bolo dokazovanie v predmetnej veci ukončené, dôkazy boli ustálené a právny názor súdov nižšieho stupňa bol explicitne vyjadrený v ich rozsudkoch. Tzv. následné „doplnenie“ právneho názoru najvyššieho súdu nebolo jeho doplnením, ale negáciou. Uvedené je vcelku explicitne preukázateľné jednak z vyššie uvedených opačných procesných dôsledkov „doplneného“ a „nedoplneného“ právneho názoru najvyššieho súdu, jednak z hmotno-právnych dôsledkov uvedených nižšie...

Najvyšší súd odôvodnil prvý rozsudok NS SR okrem iného i nasledovným konštatovaním: „Žalovaný 1/ si však svoju zákonnú povinnosť nesplnil a v rozpore s ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka previedol predmetný byt na žalovanú 2/. Toto jeho konanie je aj v rozpore s dobrými mravmi.“ (N. B. Najvyšší súd 24. mája 2000 konštatuje rozpor s dobrými mravmi).

Najvyšší súd ďalej prvý rozsudok NS SR odôvodnil nasledovne: „Ak žalovaný 1/ uzavrel so žalovanou 2/ 21. augusta 1997 kúpnu zmluvu o prevode predmetného bytu porušil svoju zmluvnú povinnosť uvedenú v zmluve o budúcej zmluve. Tento jeho právny

úkon je preto podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatný.“ (N. B. Najvyšší súd 24. mája 2000 konštatuje absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy).

Právny názor najvyššieho súdu k 24. máju 2000 v predmetnej veci možno celkom jednoznačne zhrnúť nasledovne: (i) Kúpna zmluva je podľa § 39 OZ absolútne neplatná, (ii) žalovaný konal aj v rozpore s dobrými mravmi...

Tzv. „doplnenie“ právneho názoru najvyššieho súdu je uvedené na tretej strane druhého rozsudku NS SR nasledovne: „I keď dovolací súd nevidí dôvod ustupovať od ním skôr vysloveného názoru, podľa ktorého dobrovoľné obmedzenie zmluvnej voľnosti vlastníka bytu môže byť podľa § 39 Obč. zák. dôvodom neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej s iným nadobúdateľom, tento záver sa žiada doplniť a to tým, že takáto neplatnosť nemusí nastať bez ďalšieho...“

Následne dospel najvyšší súd k záveru, že „to ďalšie (bez čoho to asi nejde) vo veci nebolo“ a teda „takáto neplatnosť nenastala“.

Problém dvoch diametrálne odlišných rozsudkov toho istého súdu v tej istej veci spočíva v tom, že (i) prvý rozsudok uzavrel že „to ďalšie vo veci bolo“ a taktiež, že kúpna zmluva je neplatná (uzavrel to dogmaticky a bezvýhradne) no a (ii) druhý rozsudok, presne naopak uzavrel, že „to ďalšie vo veci nebolo“ a teda, že zmluva je platná.

Tvrdenie predsedu najvyššieho súdu, že išlo len o „doplnenie“ právneho názoru pôsobí v konkrétnom prípade rozporuplne. Najvyšší súd totiž rozhodoval konkrétnu vec s dopadom na konkrétne sporové strany. Ústavný súd v rozhodnutí IV. ÚS 77/02 v minulosti uzavrel, že „Každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma.“ Úlohou najvyššieho súdu (jeho pôsobnosťou) je okrem iného aj prijímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (§ 20 ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších predpisov). V tomto prípade však o „zjednocovaní výkladu“ zákonov určite nemožno hovoriť. Dôsledkom je otvorenie cesty pre legalizáciu porušenia zmluvy a tolerovanie porušovania zmluvného záväzku.

Rozhodoval ju dvakrát a vždy inak, čo založilo zrejmú právnu neistotu účastníkov sporu. To je jeden z podstatných dôvodov zakladajúcich tvrdenie o porušení sťažovateľovho práva podľa článku 46 Ústavy Slovenskej republiky.»

Právny zástupca sťažovateľa zároveň rozšíril a upresnil petit pôvodnej sťažnosti tak, že žiada priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 200 000 Sk, ktoré mu je povinný vyplatiť najvyšší súd a trovy právneho zastúpenia vyčíslil sumou 7 492,20 Sk.

Sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a v označenej časti prijal na ďalšie konanie II. senát. Na základe Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na rok 2007 bola vec pridelená sudcovi Ladislavovi Oroszovi ako sudcovi spravodajcovi, ktorý je členom IV. senátu. Vzhľadom na to vo veci samej konal a rozhodol senát v zložení, aké je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy rozsudkom okresného súdu sp. zn. 14 C 255/97 z 11. marca 2003, rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 Co 129/03 zo 16. októbra 2003 a rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 20/04 z 15. decembra 2005. Keďže ústavný súd prijal sťažnosť sťažovateľa len v časti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 46 ústavy označeným rozsudkom najvyššieho súdu, ústavný súd sa v ďalšom priebehu konania zaoberal len touto časťou sťažnosti.

Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00 mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z ústavného postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať len také rozhodnutia všeobecných súdov, prostredníctvom ktorých došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, a príp. tiež také, kde k porušeniu základného práva alebo slobody došlo v konaní, ktoré vydaniu samotného rozhodnutia predchádzalo. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

Na základe uvedeného bolo úlohou ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľa posúdiť, či boli skutkové a právne závery, o ktoré sa opieral napadnutý rozsudok najvyššieho súdu, ktorým zamietol dovolanie sťažovateľa, z ústavného hľadiska ospravedlňiteľné a udržateľné, a či v dôsledku toho (ne) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ústavy.

Najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku okrem iného uviedol:

„Spornou otázkou (riešenou nižšími súdmi v konaní nasledujúcom po vydaní zrušujúceho rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. mája 2000 spôsobom nie celkom zodpovedajúcim obsahu odôvodnenia označeného rozsudku dovolacieho súdu) je totiž, aký právny význam (teda dôsledky, resp. vplyv) má prevzatie zmluvného záväzku vlastníka bytu previesť v budúcnosti vlastnícke právo k bytu konkrétnej osobe na prípadné ďalšie právne úkony, v dôsledku ktorých by malo dôjsť k prevodu vlastníckeho práva na inú osobu než tú, ktorá si prevzatie vyššie opísaného záväzku vlastníka bytu zmluvne vymienila. Doterajšia prax pritom k riešeniu tejto otázky (a to nielen v prejednávanej veci) nepristupuje celkom jednotne.

I keď dovolací súd nevidí dôvod ustupovať od ním skôr vysloveného názoru, podľa ktorého dobrovoľné obmedzenie zmluvnej voľnosti vlastníka bytu (čo do osoby budúceho nadobúdateľa vlastníckeho práva) môže byť podľa § 39 Obč. zák. dôvodom neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej s iným nadobúdateľom (než je osoba, v prospech ktorej bol záväzok na budúci prevod práva vlastníkom bytu prevzatý), tento záver sa žiada doplniť a to tým, že takáto neplatnosť nemusí (a ani nemôže) nastať bez ďalšieho (teda v každom jednotlivom prípade). Je to tak práve preto (a v tomto smere je potrebné i čiastočne doplniť a spresniť argumentáciu použitú v predchádzajúcom rozhodnutí dovolacieho súdu), lebo porušenie povinnosti na prevod vlastníckeho práva k bytu konkrétnemu nadobúdateľovi nie je porušením zákonnej povinnosti, ale povinnosti prevzatej zmluvou (zmluvného záväzku) a ako také nie je spôsobilé privodiť absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy (porušujúcej skôr prevzatý zmluvný záväzok) pre rozpor so zákonom či jeho obchádzanie, ale nanajvýš pre rozpor s dobrými mravmi (ide tu tak o otázku podradenia konkrétnej súdnej veci pod niektorú z celkom troch rôznych skutkových podstát majúcich základ v ustanovení § 39 Obč. zák.). Na rozdiel od rozporu so zákonom (ktorý je spravidla zjavný a nespochybniteľný) však posúdenie otázky existencie rozporu právneho úkonu s dobrými mravmi vyžaduje (okrem iného) i dôslednú analýzu konania všetkých zainteresovaných účastníkov sporu, ich prístupu k náležitej ochrane svojich práv a tiež zhodnotenie právnej situácie, v ktorej k robeniu príslušných právnych úkonov pristúpili.

Vychádzajúc z tejto úvahy je potom zrejmé, že rozhodujúcim musí byť najmä postavenie potencionálneho nadobúdateľa vlastníckeho práva (v prejednávanej veci

žalobcu) a toho nadobúdateľa vlastníckeho práva, ktorého vlastníctvo práve s odvolaním sa na tvrdenie o neplatnosti kúpnej zmluvy potencionálny nadobúdateľ spochybňuje (v prejednávanej veci je takouto osobou žalovaná 2/). Naopak podstatne menší význam má počínanie pôvodného vlastníka bytu (ktorým je v prejednávanej veci žalovaný 1/) ako zmluvného partnera oboch zmlúv (teda zmluvy o budúcej zmluve uzavretej so žalobcom aj kúpnej zmluvy napádanej žalobou a uzavretej so žalovanou 2/), pretože ten pre zjavné nerešpektovanie záväzku založeného zmluvou o budúcej zmluve na jednej strane vystavil oboch účastníkov svojich zmluvných vzťahov riziku sporu a na strane druhej si porušením svojej povinnosti podľa zmluvy o budúcej zmluve tak či tak privodil zodpovednosť (u ktorej predmetom sporu môže byť len to, či táto zodpovednosť má nastať v podobe zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením zmluvnej povinnosti prevzatej zmluvou so žalobcom, alebo naopak v podobe povinnosti na vrátenie kúpnej ceny žalovanej 2/ pre neplatnosť ich kúpnej zmluvy). Pretože pri skúmaní otázky platnosti nadobudnutia práv nemožno opomenúť ani hľadisko dobromyseľnosti nadobúdateľa práv (ktorá dobromyseľnosť inak na strane žalobcu ani žalovanej 2/ výsledkami doterajšieho konania spochybnená nebola), vždy treba sledovať i účel a kontext právnej úpravy. Pri nazeraní na vec z tohto uhla pohľadu je potom rozhodujúcou možnosť dobromyseľného nadobúdateľa vlastníctva bytu získať vedomosť o tom, či na predmete prevodu vlastníctva (teda na byte) viazne právo inej osoby. Ak však právo žalobcu na uzavretie budúcej kúpnej zmluvy so žalovaným 1/ nebolo (ako v prejednávanej veci) zapísané v katastri nehnuteľností, nevyplývalo ani z inej verejne prístupnej evidencie a žalovaná 2/ bola pri prípadnom zisťovaní zaťaženia bytu právom inej osoby odkázaná výlučne na informácie žalovaného 1/, treba vyvodiť, že nedisponovala žiadnou reálnou možnosťou dozvedieť sa o záväzku žalovaného 1/, ktorý by mohol obmedzovať jeho zmluvnú voľnosť. Za uvedenej situácie je ale skutočne namieste priznanie zvýšeného stupňa právnej ochrany dobromyseľnému nadobúdateľovi vlastníckeho práva bytu (tu žalovanej 2/) oproti osobe, ktorej právo na prevod vlastníctva v čase uzavretia kúpnej zmluvy oboch žalovaných ostalo len v potencionálnej rovine (v rovine zmluvne prevzatého záväzku). Tento záver treba podľa názoru dovolacieho súdu prijať i preto, že prevodca vlastníctva bytu (tu žalovaný 1/) po vyplatení kúpnej ceny zásadne disponuje finančnými prostriedkami, z ktorých možno uspokojiť prípadné pohľadávky jeho zmluvného partnera podľa zmluvy o budúcej zmluve (najmä pohľadávku na vrátenie poskytnutého

preddavku na kúpnu cenu či pohľadávku na náhradu škody) a i v prípade, žeby to tak nebolo (a prevodca by nedisponoval žiadnym majetkom použiteľným na úhradu príslušných pohľadávok), potencionalny (opomenutý) nadobúdatel' má k dispozícii ďalšie právo domáhať sa, aby právny úkon ukracujúci majetok jeho dlžníka bol proti nemu vyhlásený za neúčinný (odporovateľnosť podľa § 42a Obč. zák.).

V svetle už uvedeného tak za správny i v prejednávanej veci bolo treba považovať ostatný vyslovený názor nižších súdov o tom, že zmluva podľa § 50a Obč. zák. pôsobí len medzi účastníkmi a jej porušenie prevodom vlastníctva inej osobe nezakladá samo osebe rozpor s dobrými mravmi a teda dôvod absolútnej neplatnosti zmluvy podľa § 39 Obč. zák. (ale je len dôvodom požiadavky na vrátenie si prípadných vopred poskytnutých plnení účastníkmi zmluvy podľa § 50a Obč. zák. a prípadne i vyvedenia občianskoprávnej zodpovednosti za škodu zo strany potencionalneho nadobúdateľa bytu).

Vychádzajúc z opísaných úvah preto Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že dovolaním napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave napriek čiastočnému odchýleniu sa od právneho názoru vysloveného dovolacím súdom v jeho skoršom rozhodnutí bol vecne správnym. Preto nedôvodné dovolanie žalobcu zamietol...“

Opierajúc sa o citované ústavný súd skonštatoval, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu je riadne odôvodnený, nie je arbitrárny, pričom právne závery, o ktoré sa opiera sú podľa názoru ústavného súdu aj z vecného hľadiska akceptovateľné a zodpovedajú požiadavke spravodlivého usporiadania vzťahov medzi účastníkmi sporu. Výhrady nemožno formulovať ani ku skutkovým záverom, o ktoré sa opierajú právne závery najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku, keďže vychádzali z výsledkov dokazovania uskutočneného nižšími súdmi, pričom sťažovateľ skutkové zistenia vo svojom dovolaní nenamietal, naopak konštatoval v ňom, že „skutkový stav bol zistený v rozsahu potrebnom na rozhodnutie už v konaní pred súdom prvého stupňa... a tento skutkový stav sa od toho času nezmenil a to ani v dôsledku vykonaného dokazovania“.

Napriek uvedenému považoval ústavný súd za potrebné zaoberať sa kľúčovou námietkou sťažovateľa pregnantne vyjadrenou v stanovisku jeho právneho zástupcu spočívajúcou v tvrdení, že najvyšší súd v predmetnej veci rozhodoval „... dvakrát a vždy

inak, čo založilo zrejmú právnu neistotu účastníkov sporu. To je jeden z podstatných dôvodov zakladajúcich tvrdenie o porušení sťažovateľovho práva podľa článku 46 Ústavy Slovenskej republiky“.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukázal na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej „neoddeliteľnou súčasťou princípov právneho štátu zaručeného podľa čl. 1 ústavy je aj princíp právnej istoty. Tento spočíva okrem iného v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať“ (II. ÚS 10/99, tiež II. ÚS 234/03). Za zreteľa hodný je v danom prípade potrebné považovať aj už skôr vyslovený právny názor ústavného súdu, podľa ktorého „Obsahom princípu právneho štátu je vytvorenie právnej istoty, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď“ (PL. ÚS 16/95). V kontexte citovaného ústavný súd považoval za potrebné vo vzťahu k prerokúvanej veci zdôrazniť, že rešpektovanie princípu právnej istoty musí byť prítomné v každom rozhodnutí orgánov verejnej moci, a to tak v oblasti normotvornej, ako aj v oblasti aplikácie práva, keďže práve na ňom sa hlavne a predovšetkým zakladá dôvera občanov, ako aj iných fyzických osôb a právnických osôb k orgánom verejnej moci.

Za týchto okolností bolo potrebné zaujať postoj k právnym názorom najvyššieho súdu vysloveným v rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 146/99 z 24. mája 2000 a následne v napadnutom rozsudku sp. zn. 4 Cdo 20/2004 z 15. decembra 2004. V citovanom vyjadrení predsedu najvyššieho súdu, ako aj priamo v odôvodnení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu sa tvrdí, že najvyšší súd „*nevidí dôvod ustupovať od ním skôr vysloveného názoru...*“, len sa ho „*žiada doplniť*“. Právny zástupca sťažovateľa považuje takýto postoj ako vnútorne rozporný a vo svojej podstate nepravdivý.

Hodnotiac právne názory vyjadrené v oboch označených rozsudkoch najvyššieho súdu sa ústavný súd stotožnil s názorom právneho zástupcu sťažovateľa, keďže aj keď bola príslušná časť odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu formulovaná v podobe „*doplnenia*“ skôr vysloveného právneho názoru, vo svojej podstate viedla podľa sťažovateľa

k diametrálne odlišnému záveru - zamietnutiu dovolania (zatiaľ čo v prípade rozsudku z 24. mája 2000 k zrušeniu rozsudku krajského súdu napadnutého dovolaním), t. j. z pohľadu sťažovateľa (vyjadrené slovami jeho právneho zástupcu) *«následné „doplnenie“ právneho názoru najvyššieho súdu nebolo jeho doplnením, ale negáciou»*.

Za týchto okolností predstavoval napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nesporne zásah do právnej istoty sťažovateľa založenej (odôvodnene) na predchádzajúcom rozsudku najvyššieho súdu. Ústavný súd považoval preto za potrebné vysloviť, že pri rozhodovaní vo veci sťažovateľa (hodnotiac oba označené rozsudky) došlo zo strany najvyššieho súdu k pochybeniu, keďže najvyšší súd musí vždy rozhodovať so zreteľom na svoje vrcholné postavenie v sústave všeobecných súdov, ako aj so zreteľom na svoju funkciu zabezpečovať jednotný výklad a používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov [§ 22 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“)], a to bez ohľadu na to, že v danom prípade neuplatňoval svoju právomoc podľa § 22 zákona č. 757/2004 Z. z., ale svoju právomoc vyplývajúcu mu z postavenia dovolacieho súdu.

Napriek uvedenému, sumarizujúc svoje predchádzajúce závery, ústavný súd skonštatoval, že v danom prípade by vyslovenie právneho záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy predstavovalo absolutizáciu princípu právnej istoty a vo svojej podstate by smerovalo k nemeniteľnosti súdnych rozhodnutí založených na vecne neúplnom, a teda nesprávnom právnom posúdení veci, a teda k spochybneniu požiadavky ústavnosti a zákonnosti súdneho rozhodovania a vylúčeniu možnosti nápravy chybných rozhodnutí zákonom ustanoveným spôsobom.

Ústavný súd preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu. Po tomto rozhodnutí bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ostatnými návrhmi sťažovateľa (zrušenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, priznanie finančného zadosťučinenia, úhrada trov konania).

Nad rámec odôvodnenia tohto rozhodnutia považoval ústavný súd za potrebné vysloviť, že sa nestotožňuje s tvrdením právneho zástupcu sťažovateľa, podľa ktorého dôsledkom právnych názorov vyslovených v napadnutom rozsudku najvyššieho súdu „... *je otvorenie cesty pre legalizáciu porušenia zmluvy a tolerovanie porušovania zmluvného záväzku*“, a v zhode s konštatovaním uvedeným v odôvodnení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu zdôrazňuje, že sťažovateľ si v danom prípade mohol proti žalovanému v 1. rade uplatniť nárok na zodpovednosť za škodu, ktorá mu vznikla tým, že tento porušil svoju povinnosť vyplývajúcu mu zo zmluvy o budúcej zmluve.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. júna 2007